

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2014

ББК 81
А - 43
УДК: 8

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць.
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Архангельська Алла Мстиславівна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Оляндер Луїза Костянтинівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Гороть Євгенія Іванівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Стеріополо Олена Іванівна – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Зимомря Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);

Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 26.09.2014 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

4. Івасюк О. Я. , Огуй О. Д. Рівні перетворення тексту та засоби досягнення адекватності при перекладі // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 156: Германська філологія.- Чернівці : Рута, 2003.- С. 158 - 168.
5. Левин Ю. Д. Об исторической эволюции принципов перевода (к истории переводческой мысли в России) // Международные связи русской литературы. - М.: Наука, 1975.- 293 с.

Резюме. В статье освещаются слова во времени (неологизмы, архаизмы и историзм), а также особенности их перевода на иностранные языки.

Ключевые слова: неологизмы, перевод, оригинал, произведение, выражение.

The summary. The article is devoted the words in time (neologisms, archaisms and historicism), and especially their translation into foreign languages.

Key words: neologisms, translation, original work, expression.

Одержано редакцією 21.05.2014 р.

УДК:81' 25

І.О. ПАШКО, Л.В.МОРОЗ

ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНА ДОМІНАНТА В ПЕРЕКЛАДІ

Резюме. У статті висвітлено проблему жанру для перекладацької інтерпретації. Розглянуті питання вказують на методи та шляхи їх впровадження для перекладацької інтерпретації. У статті розглядаються фактори функціонально мовленнєвого стилю і як важливі компоненти для перекладознавства.

Ключові слова: жанр, стилістика, засіб, термін, явище, класифікація.

Постановка проблеми. Значення поняття жанру для перекладацької інтерпретації відіграє значну роль у мовознавчій науці. Е.Д. Хірш порівнює жанр з правилами поведінки. Він вважає, що, визначаючи жанр, автор повідомляє нам ці правила, причому не тільки ті, за якими він пише, але й ті, за якими ми повинні читати. Автор твору мовби каже, що він буде дотримуватись певних умовностей, а ми мовби погоджуємось на щось більше, а на щось менше звертати увагу. Таким чином, для читача жанр є тим сигналом, який орієнтує, спрямовує його читацьке сподівання ще до знайомства з твором.

Для перекладача, як посередника між текстом оригіналу та його іншомовним адресатом, віднесеність іншомовного повідомлення до певного жанру зумовлює вибір перекладацьких рішень, які спрямовані на досягнення саме тієї мети, яку було поставлено автором тексту оригіналу.

Отже, будь - який вихідний текст як об'єкт сприйняття стає носієм певної функції й відповідно потребує функціонального підходу.

При функціональну підході дуже важливого значення набуває уточнення самого поняття "жанр", а також співвідношення усталеного та мінливого в жанрі, закономірностей їх розвитку [4, 19]. Проблема жанру не нова, про що свідчить велика кількість літератури (критичної, наукової, навчальної та довідкової), предметом якої виступає жанр - сам по собі чи в низці інших суміжних або схожих явищ. Ця література трактує жанр як явище художньої літератури. Так, наприклад, С. План, О. Дюкро та Ц. Тодоров визначають жанр як сукупність творів, які в певний період утворюють систему і можуть бути точно визначені та описані тільки в їх взаємозв'язку. Вони виділяють такі жанри, як роман, новела. Для Бахтіна М.М. поняття — жанр" не є тільки літературознавчим, у його розумінні воно набуває загальнолінгвістичного значення. Він першим розрізняє первинні жанри (повсякденне мовлення) та вторинні, які більш-менш відповідають літературним жанрам [6, 252]. Ж.П.Бронкар розуміє під жанром комунікативні форми[7, 58] .

М.М.Кожина пропонує перенести поняття "жанр" до функціональної стилістики, використовуючи його для характеристики всіх видів літератури та писемності: наукової, ділової тощо. У її викладі дефініція поняття "жанр" набуває ближчого до лінгвістичного формулювання: "Жанр - це різновид літературного (у широкому розумінні цього слова) твору, що має різні призначення й характеризується спрямованістю змісту, своєрідністю форми та будови тексту в композиційно-сюжетному плані, розміром та деякими іншими ознаками" [1, 91]. Ми схильні вважати, що жанр - це різновид функціонально мовленнєвого стилю, що детермінується п'ятьма факторами:

- а) формою будови;
- б) характером наявної інформації;
- в) емоційною забарвленістю,
- г) засобами вираження інформації,
- д) її цільовою спрямованістю.

Жанр - це ще і стандартизований тип добору й організації екстралінгвістичних факторів та мовних засобів у єдиний текст. Тут враховуються : добір окремих явищ дійсності та послідовність їх подання в тексті; структура тексту, що формується за допомогою словесно оформленої послідовної подачі фактів, явищ та відношень між ними; види функціонування мовних засобів у тексті (співвідношення елементів різних стилів, їх

взаємне пристосування в тексті, спеціальні формули організації тексту). Взаємовідношення між стилем та жанром у межах функціональної стилістики, тобто між функціональним стилем та формами внутрішньо стильової варіативності, на перший погляд, є дуже простими й однозначними: стиль - поняття більш широке і вищого порядку, а жанр - вужче, залежне (підстиль, різновид стилю). І, таким чином, стосовно стилю - поняття нижчого порядку. Але при всьому тому, коли ми розглядаємо жанри як різновиди стилів, ми не можемо механічно їм приписати відношення частини до цілого. За В.Л.Наєром, - це відношення включення. Різновиди явища не є частинами гомогенного цілого. Вони тому і є різновидами, що загальні для них якості варіюються в кожному з них на основі притаманних їм ознак, що відрізняються від ознак вищої таксономії [5, 42]. Тобто, параметри, за якими розмежовуються функціональні стилі та жанри, - не однакові.

Питання виділення ознак, за якими розрізняються мовленнєві жанри, порушувало багато лінгвістів, і в науковій літературі є багато суджень щодо цієї проблеми. Вивчення й систематизація їх дозволить скласти досить повне уявлення про те, що це за ознаки, який їхній характер.

Слід додати, що до цього часу кардинальним залишається питання, до якої категорії відноситься жанр: до форми, змісту чи того й іншого. Це питання детально вивчає Є.І.Макаренко у своєму дисертаційному дослідженні [4]. Тут же автор розглядає підхід до питання про межі жанру Н.Ф.Копистянської, яка виділяє чотири сфери жанру [2, 16-18]:

Сфера 1. Жанр як найбільш абстрактне, загальнотеоретичне поняття, що означає сукупність взаємопов'язаних основних, найбільш стійких жанрових ознак, які складаються в групі творів протягом тривалого часу і дають підстави об'єднувати останні під загальною назвою - роман, балада, поема, сонет тощо. Це єдина, де можуть бути застосовані поняття усталеності та постійності.

Сфера 2. Жанр як історичне поняття, що є обмеженим у часі та соціальному просторі. Жанр тут розглядається в розвитку, видозміні. Отже, у сфері 2 це поняття не є чимось стійким, постійним, що повторюється, воно поєднує в собі весь комплекс історичних умов становлення жанру та його модифікацій. Вивчення жанрів у другій сфері допомагає глибше проникнути у творчу думку людства на кожному етапі його розвитку.

Сфера 3. Жанр - поняття, що враховує специфіку конкретної національної культури (наприклад, гоголівські "Вечори на хуторі поблизу Диканьки"). Таким чином, розуміння жанру в сфері 3 - це врахування специфіки конкретної національної літератури.

Сфера 4. Жанр як індивідуальна творчість (наприклад, чехівські оповідання). Н.Ф. Копистянська робить висновок про те, що є стійким, а що піддається змінам і поєднується вже в самому понятті — жанр". Жанр є стійким як поняття загальнотеоретичне (сфера 1) та змінюваним в безперервному історичному розвитку (сфера 2,3). Крім того, жанр є неповторно індивідуальним (сфера 4).

Визначення жанру Н.Ф.Копистянською є, на погляд Макаренко О.І., найбільш обґрунтованим. Запропонована нею класифікація демонструє взаємозв'язок всіх жанроутворюючих рис, враховуючи при цьому попередні дослідження [4, 23].

Кухаренко В.А. пише, що в галузі перекладознавства жанрове позначення твору є тим текстовим маркером, який зумовлює структурні особливості вихідного тексту, у певній мірі впливає на його обсяг, побічно відображається в його мовній субстанції [3, 82]. Іншими словами, жанр виступає як стійка структура тексту оригіналу, яка організує всі його компоненти в єдину систему. У зв'язку з цим специфічні мовні проблеми, що виникають при перекладі текстів різних жанрів, повинні вирішуватись разом зі специфічними питаннями перекладу кожного конкретного жанру.

О.І. Макаренко зазначає, що при жанровому підході до перекладу дотримання/недотримання норми жанру в обох текстах (оригіналу і перекладу) може бути критерієм оцінки відповідності / невідповідності тексту оригіналу та тексту перекладу [4, 23], його адекватності, еквівалентності.

Саме в цьому напрямку ведуться дослідження в галузі жанрово - стилістичної теорії перекладу, яка через вивчення комунікативно - прагматичних особливостей текстів різних стилів та жанрів виявляє їх жанрово-стилістичні доміанти, тобто сукупності мовних, композиційних і прагматичних ознак даних текстів. Підходячи до перекладу з позиції жанрово-стилістичного аналізу, ми мимоволі стикаємось з проблемою зіставного аналізу мовних одиниць цих жанрів, а також із компаративним вивченням тематично аналогічних текстів двох мов. В обох випадках ми будемо вирішувати проблему досягнення комунікативно рівноцінного перекладацького еквівалента цих текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кожина М.Н. Стилистика русского языка,- М.: Просвещение, 1993,- 223с.
2. Копистянская Н.Ф. Жанровые модификации в чешской литературе,- Львов: Вища школа, 1998.- 258с.
3. Кухаренко В.А. Интерпретация текста.-М.: Просвещение, 1998.- 192с.
4. Макаренко Е.Н. Жанрово-стилистическая доминанта в переводе: Дис.канд.фил.наук: 10.02.20.- Одесса, 1999.- 161с.
5. Наер В.Л. Стиль и текст и стиль текста // Сб.н.тр.МГПИИЯ им. М. Тореца,- М.: МГПИИЯ,- 1996,- №263,- С. 39- 46.
6. Бахтин М.М. Проблема речевых жанров// Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. - 2-е изд,- М.: Искусство, 1996.-445с.

7. Bronckart J.P. L'acquisition des discours// Le français dans le monde. Le discours: enjeux et perspectives.- 1996.- 1 P.55- 65.

Резюме. В статті отражена проблема стилю сучасного перекладу. Розглянуті питання, які вказують на методи і шляхи їх впровадження для перекладної інтерпретації. В статті розглядаються функціональні стилі як важливі компоненти для перекладу.

Ключові слова: стиль, стилістика, засіб, термін, явище, класифікація.

The summary. The article deals with the problem of style of contemporary translation studies. The questions point to the ways and methods of implementation for translation interpretation. The article is devoted to the functional style as important components for translation.

Key words: style, stylistic, means, term, phenomenon, classification.

Одержано редакцією 17.04.2014 р.

УДК: 811.112.2'373:27-2

Л.М. ВАКУЛИНСЬКА

ПОВТОР ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ МОВНИЙ ЗАСІБ У НІМЕЦЬКОМОВНИХ БІБЛІЙНИХ ТЕКСТАХ

Резюме. У статті розглядаються особливості повтору як мовного знаку німецькомовних біблійних текстів, аналізуються його комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні ознаки, а також роль у збагаченні німецької та української мов.

Ключові слова: комунікація, мовні знаки, повтор, структура, семантика, німецька мова.

Постановка проблеми. В останні десятиліття особливу увагу лінгвістів привертає відносно нова її галузь – комунікативна лінгвістика. Вона базується на вивченні процесів спілкування людей з використанням живої природної мови з урахуванням всіх наявних складових комунікації (фізичних, фізіологічних, психологічних, соціальних, контекстних, ситуативних та ін.) [1, 8]. Одним з її напрямків є лінгвістика тексту, завданням якої є опис сутності і організації передумов людської комунікації [5, 5].

Матеріалом нашого дослідження слугували німецькомовні тексти Святого Письма (Старого і Нового Заповітів).

Метою цієї роботи було дослідити комунікативні аспекти повтору у фактичних текстах, його вплив на смислову цілісність, комунікативну та структурну єдність текстів, а також розглянути деякі семантико-структурні особливості повтору. Для цього необхідно розв'язати такі **завдання:**

1) виділити можливі комунікативні моделі повтору; 2) розглянути їх структурні та семантичні особливості; 3) з'ясувати місце повтору у семантико-структурній організації тексту, а також 4) його роль у комунікативному процесі.

Повтор як текстоутворюючий засіб, як комунікативна одиниця є ще малодослідженим з погляду на структуру, семантику та його комунікативний вплив, а частіше досліджувався з погляду синтаксису і як граматична структурна одиниця, оскільки є спрямованим більш у сферу мови, ніж у сферу мовлення.

Сучасними лінгвістами повтор як засіб поєднання тексту нарівні з синонімічними рядами, ключовими словами та ін. засобами визначається як елемент, що формує лінійну модель тексту, яка є на думку багатьох вчених фундаментальною. Так, Тураєва З.Я. зараховує сюди всі види повторів – від повторів на фонологічному рівні до лексичних повторів, повторів морфологічних форм, синтаксичного паралелізму і т.п. [5,59].

Повтор як граматична категорія входить до складу речення, яке багатьма лінгвістами, такими, наприклад, як Зарицький М.С., визначається як мінімальна одиниця мовлення, що виражає певну думку [3, 113]. Мислительний матеріал втілюється у мовну структуру, яка створюється у мовленнєвому акті. Речення є мовним знаком, в якому є різні значеннєві складники. Визначальною його особливістю є граматична категорія предикативності, тобто вираження мовними засобами відношення змісту висловлювання до дійсності. Категорія предикативності формується за допомогою категорії часу, особи та модальності. А модальність, у свою чергу, є граматико-семантичною категорією, що виражає відношення мовця до висловленого.

Комплексне вивчення текстів Святого Письма передбачає дослідження лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників спілкування. Лінгвістичні чинники спілкування передбачає добір і організацію мовних засобів різних рівнів. До екстралінгвістичних чинників спілкування належать: постать автора й адресата, цілі і завдання, що визначають їхню первинну і вторинну комунікативну діяльність. Автор розглядається як первинний комунікант, а об'єкт як вторинний комунікант. Повтор відіграє певну роль на обох рівнях і потребує тут детального дослідження.

Нами вибрані для аналізу 30 моделей повтору, які зустрічаються у текстах Святого Письма близько 130 разів. Всі вони мають загальні ознаки суб'єктивності, ситуативності, контекстності, зв'язку з іншими засобами, експресивності тощо. Серед них можна виділити такі типи моделей:

1) Повтори – звертання до однієї особи, виражені одним словом, здебільшого іменником-власною назвою, або вигуком: „*Simon, Simon! Siehe, der Satan hat euer begehrt, euch zu sichten wie den Weizen.*“

ЗМІСТ

<i>Скібчик А.В., Мороз Л.В.</i> Оригінал як дискурс: стратегії і тактики співрозмовників	3
<i>Ковалюк В.В.</i> Структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові	4
<i>Опанасюк І.О., Мороз Л.В.</i> Слова в часі (неологізми, архаїзми та історизми): особливості їх перекладу	7
<i>Пашко І.О., Мороз Л.В.</i> Жанрово-стилістична домінанта в перекладі	10
<i>Вакулинська Л.М.</i> Повтор як комунікативний мовний засіб у німецькомовних біблійних текстах	12
<i>Останчук М.В., Дуброва А.С.</i> Життєвий, творчий шлях та науково-педагогічна діяльність К. Е.Цюлковського	14
<i>Крук М., Мороз Л.В.</i> Рівні та одиниці перекладу	18
<i>Пашкевич М., Мороз Л.В.</i> Синтаксичний рівень і його одиниця: речення/висловлювання та їх дифініції для перекладознавства	21
<i>Король О.Ю., Мороз Л.В.</i> Значення поняття стилю для перекладацької інтерпретації	24
<i>Хомицька Р.В.</i> Семантичний аналіз прислів'їв та приказок	26
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Лінгвостилістичні особливості тексту як продукту мовлення	29
<i>Краля І.В., Мороз Л.В.</i> Час і простір у художньому творі як видова ознака мемуарної літератури	32
<i>Калініченко М. Н.</i> Готорні і «друге велике пробудження»	34
<i>Мороз Л.В.</i> Завершальна фаза еволюції конні-кетчерівського памфлету	38
<i>Шкода Н., Мороз Л.В.</i> Сюжетно-композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів	39
<i>Новосад Н.І., Мороз Л.В.</i> Художня біографія як різновид ренесансної «літератури факту»	42
<i>Мороз Л.М.</i> Новелістична традиція на теренах англійського Ренесансу	44
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Особливості розуміння поетичних творів Філіпа Морена Френо	49
<i>Кисляк О.В., Кравець Д.В.</i> Неочікуваний і зовсім несподіваний Ремарк	53
<i>Дуброва А.С., Трофімчук В.М.</i> Система і характер вправ професійно орієнтованого курсу для інтенсивного навчання читання	56
<i>Баталія Л.О.</i> Педагогічні та теоретичні засади розвитку альтернативних шкіл в країнах західнослов'янського світу	59
<i>Кушнір Н.В.</i> Застосування комп'ютера на заняттях з іноземної мови	62
<i>Черуха Н.В., Черуха В.В.</i> Тенденції розвитку методики викладання іноземних мов в Україні та за кордоном	64
<i>Бойко Н.Г.</i> Краєзнавчий матеріал як фактор забезпечення соціокультурної компетенції	67
<i>Данілова Н.Р.</i> Застосування комп'ютерних технологій для навчання студентів-економістів іноземній мові	69
<i>Безкоровайна О.В.</i> Культура особистісного самоствердження студента-філолога – актуальна соціально-педагогічна проблема	71
<i>Кочубей О.С.</i> Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою	74
<i>Давнюк С.В., Козицька О.А.</i> Проблеми формування мовної культури студентів	78
<i>Олесюк Л.В.</i> Звуконаслідувальна лексика в сучасній англійській мові	80
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Social intellect of the person in the space of his/her complex of interpretations	82
<i>Відомості про авторів</i>	86
<i>Зміст</i>	87

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В.

Підписано до друку 26.09.2014 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання
гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ,
2014. — 88 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.2